

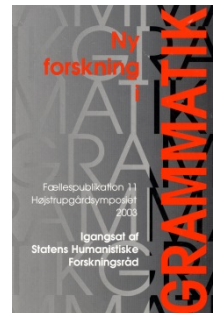
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Fællesmængdekonstruktionen - en konstruktion i dansk talesprog

Forfatter: Anne Jensen

Kilde: B. Lihn Jensen, I. Korzen og H. Høeg Müller (red.).
Ny Forskning i Grammatik 11, 2004, s. 141-156

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2004

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Fællesmængdekonstruktionen – en konstruktion i dansk talesprog

Anne Jensen

1. Indledning

En af de komplekse konstruktionstyper, som danske sprogbrugere anvender, når de taler, er den, jeg har valgt at benævne **en fællesmængdekonstruktion**. Konstruktionen er kendetegnet ved, at et led eller en anden konstituent er fælles for to efter hinanden følgende sætninger, dvs. at to konstruktioner lapper over hinanden. Eksistensen af fællesmængdekonstruktionen anses for at være et af flere belæg for, at Chafes (fx 1994) generelle hypotese om relationen mellem kognition og sproglig kodning ikke gælder for dansk talesprog. Ifølge Chafe skulle sprogbrugere undgå syntaktisk kompleksitet i talesprog på grund af kognitive begrænsninger.

Det empiriske grundlag for undersøgelsen er seks samtaler fra talesprogs-korpuset *BySoc*¹ af en samlet varighed på ca. 9,5 timer, hvilket svarer til 75.916 løbende ord.

2. Definition og præsentation af fællesmængdekonstruktionen

En fællesmængdekonstruktion er en streng af to overlappende enheder, to sætninger, der oftest udtales på samme globalt faldende intonationskontur, jf. Grønnums (1992) model for dansk intonation. De to enheder er to sætninger med et fælles element – fællesmængden – der har syntaktisk funktion i begge enheder.

2.1. *Fællesmængden er et ikke-sætningsformet syntagme*

I de fleste forekomster af fællesmængdekonstruktionen er fællesmængden et ikke-sætningsformet syntagme som i eksempel (1), hvor

1. Korpuset findes på følgende adresse: www.id.cbs.dk/~pjuel/cgi_bin/BySoc_ID/index.cgi

fællesmængden er propriert M^* (asterisken er brugt til maskering af propriier, og £ angiver en kort pause):

- (1) 1: *hvor foregik det henne? £ med den lærergerning? £*
2: *det var på M^* hedder det*

De to sætninger, der udgør fællesmængdekonstruktionen i (1), er vist i (2):

- (2a) *det var på M^**
(2b) *M^* hedder det*

M^* har ikke syntaktisk funktion på sætningsniveau i den første sætning i (2a), men indgår som styrelse til præpositionen *på* i præpositions-syntagmet *på M^** , der har ledfunktion som valensadverbial i den første helsætning. I den anden helsætning er M^* subjektsprædikat. I eksempel (3) nedenfor har det fælles element *en messe* ledfunktion på sætningsniveau i begge de enheder, der danner fællesmængdekonstruktionen. På trods af den korte pause, der er angivet med et pundtegn, udtales hele strengen i (3) på én og samme intonationskontur:

- (3) *de havde en **en** £ messe har det vel været*

De to sætninger, der udgør fællesmængdekonstruktionen i (3), er gengivet i (4):

- (4a) *de havde **en messe***
(4b) ***en messe** har det vel været*

I (4a) er *en messe* objekt for *havde*, og i (4b) er *en messe* subjektsprædikat.

Der er tre træk i dansk topologi, som bereder vejen for fællesmængdekonstruktionen. For det første: Hvis subjektet optager fundamentfeltet, er de øvrige led og konstituent, der ikke er subjekt, placeret i sætningens kernefelt. Fællesmængdeelementet er placeret sætningsfinalt i den første simple sætning i fællesmængdekonstruktionen. Det er tilfældet for M^* i den første enhed i (1), som i (5) er sat ind i sætningskemaet. Det samme gælder for *en messe* i den første enhed i (3) – som er gengivet i sætningskemaet i (6):

(5)	<u>Fundamenfelt</u>	<u>Realitetsfelt</u>	<u>Kernefelt</u>
	<i>det</i>	<i>var</i>	<i>på M*</i>
	<i>M*</i>	<i>hedder</i>	<i>det</i>
(6)	<u>Fundamentfelt</u>	<u>Realitetsfelt</u>	<u>Kernefelt</u>
	<i>de</i>	<i>havde</i>	<i>en messe</i>
	<i>en messe</i>	<i>har</i>	<i>det vel været</i>

Det andet topologiske træk er, at andre led end subjektet kan placeres i fundamentfeltet – som det er tilfældet i den anden sætning i fællesmængdekonstruktionerne i (5) og (6), hvor *M** og *en messe* begge er subjektsprædikativer og står i fundamentfeltet. Det tredje topologiske træk er, at dansk er et V2-sprog, så det finitte verbum står altid i positionen efter fundamentfeltet, uanset hvilken ledfunktion leddet i fundamentfeltet har. I (5) og (6) er hhv. *hedder* og *har* placeret i realitetsfeltet i den anden sætning i delmængdekonstruktionerne. I fællesmængdekonstruktionen er der **sammenfald** mellem (en del af) den første enheds kernefelt og den anden enheds fundamentfelt.

2.1.1. Fællesmængdekonstruktionens funktion og opståen

Som det fremgår af Tabel 1, er der i alt 18 fællesmængdekonstruktioner, hvori fællesmængden er et ikke-sætningsformet syntagma. I 13 af de 18 konstruktioner har fællesmængden syntaktisk funktion som subjektsprædikativ i den **anden** af de to enheder, som fællesmængdekonstruktionen består af, og i 11 af disse optræder en form af kopulaverbet som i (3) ovenfor.

Tabel 1. Syntaktisk funktion af fællesmængdeelementet – fællesmængden er et ikke-sætningsformet syntagma

	1. enhed	2. enhed
Objekt	3	3
Subjektsprædikativ	4	13
Styrelse til en præposition*	9	0
Adverbialled	2	2
I alt	18	18

* 7 af disse indgår i valensadverbialer

To af de 13 fællesmængdekonstruktioner er citeret i (1) - (2) og gengives her som (7) - (8):

- (7) *det var på M* hedder det*
(8) *de havde en en £ messe har det vel været*

I (7) bruger taleren den anden del af fællesmængdekonstruktionen til at bekræfte, at *M** faktisk er navnet på det sted, hun taler om, og i (8) bruger hun den anden del af konstruktionen til at forsikre sig selv om, at hun har valgt det korrekte sproglige tegn, dvs. *messe*, til betegnelse af et bestemt rum

Talerne bruger den anden del af fællesmængdekonstruktionen som en regibemærkning til sig selv, dvs. som en bekræftelse på deres valg af et sprogligt tegn eller den information, som de(t) sproglig(e) tegn koder. Denne fortolkning af funktionen af den anden del af fællesmængdekonstruktionen gælder ikke blot for konstruktioner som (7) - (8), hvori fællesmængden er subjektsprædikativ, men også for fire af de øvrige konstruktioner anført i Tabel 1. I den sidste konstruktion, som er gengivet i (9):

- (9) *altså man skal tage den dersens~ højere~ forvaltningsskole~ skal man tage nu for at kunne få en overassistentstilling*

har fællesmængden ledfunktion som objekt for *skal tage* i begge enheder, som er helt synonyme med hinanden. Men eftersom udtalen af fællesmængdeelementet *den dersens højere forvaltningsskole* er ledsaget af tøyen (angivet med ~), fortolker jeg gentagelsen som talers bekræftelse af – over for sig selv – at hun har brugt den rette betegnelse for det pågældende uddannelsessted.

Fællesmængdekonstruktionen er sandsynligvis opstået ud fra en sekvens af to konsekutive helsætninger udtalt på hver sin intonationskontur – som i (10), hvor fællesmængdekonstruktionen fra (1) er realiseret som 2 uafhængige helsætninger:

- (10) *det var på M* efterfulgt af M* hed det*

Den anden helsætning i sekvensen benyttes som rettelse eller bekræf-

telse, dvs. som kommentar til taler selv. Den finale konstituent i den første helsætning gentages som initial konstituent i den anden sætning, og udeladelse af denne gentagelse resulterer i fællesmængdekonstruktionen.

2.2. Fællesmængden er en sætning

I 9 andre fællesmængdekonstruktioner er det fælles element en sætning. De er opført i Tabel 2 nedenfor.

Tabel 2. Fællesmængdekonstruktioner med en sætning som fællesmængde

Matrixsætning	2
Adverbialsætning	7
I alt	9

I konstruktionen i (11) er årsagsbisætningen *fordi det var en pigeskole* fælles element:

- (11) 1: *da jeg gik i ottende klasse da kom den første mandlige lærer på skolen* ££
 2: *nå nå nå*
 1: *ja (latter) dét havde man jo ikke haft fordi det var en pigeskole så havde man ingen*

I den første helsætning er adverbialsætningen placeret i helsætningens felt for frie adverbialer, i den anden i initial ekstraposition med det pronominale adverbium *så* i fundamentfeltet:

- (12a) Fundamentfelt Realitetsfelt Indholdsfelt Frit adverbialfelt
dét *havde* *man jo ikke haft* *fordi det var en pigeskole*

- (12b) Initial ekstraposition Fundamentfelt Realitetsfelt Kernefelt
fordi det var en pigeskole *så* *havde* *man ingen*

Et fjerde træk ved dansk topologi – ud over de tre, der er beskrevet i afsnit 2.1. – bereder vejen for, at fællesmængden kan være en sætning: visse adverbialer kan enten placeres sætningsfinalt i det frie adverbialfelt

som vist i (12a), sætningsinitialt i fundamentfeltet eller i initial ekstraposition med et genoptagende pronominalt adverbium i fundamentfeltet, som det er tilfældet i (12b). I fællesmængdekonstruktionen i (11) er der sammenfald mellem den første enheds adverbialfelt og den anden enheds initiale ekstraposition.

I fællesmængdekonstruktionen i (11) og de øvrige otte, hvori fællesmængden er en sætning, er indholdet af hhv. den første og den anden enhed, dvs. uden fællesmængden, nærmest identiske. I (11) er *dét* anafor for *mandlige lærere*, dvs. indholdet af den første matrix sætning er 'man havde ikke haft mandlige lærere'; den anden matrixsætning er (*så*) *havde man ingen*, hvis indhold er 'man havde ikke nogen mandlige lærere'. Den anden **helsætning**, som indgår i fællesmængdekonstruktioner, hvori fællesmængden er en sætning, udtrykker altså ikke talers bekræftelse af sit valg af sprogligt tegn eller information. Dermed adskiller den sig fra den bekræftende eller korrigerende funktion, som den anden enhed i en fællesmængdekonstruktion med en ikke-sætningsformet fællesmængde har. Ud fra analysen af de ni fællesmængdekonstruktioner, hvori fællesmængden er en sætning, er det ikke muligt at tildele den anden helsætning i konstruktionen nogen anden funktion end en gentagelse af den første helsætning. Dog er konfigurationerne af udtrykkene for ny og allerede aktiveret information forskellige fra hinanden i de to helsætninger, der indgår i fællesmængdekonstruktionen. I den første, dvs. (12a) ovenfor, udtrykker matrixsætningen *dét havde man ikke haft* allerede aktiveret information – taleren har nemlig i sin forudgående ytring fortalt, at den første mandlige lærer kom til hendes skole, da hun gik i ottende klasse, se eksempel (11) ovenfor. Dvs. at den nye information er udtrykt i årsagsbisætningen *fordi det var en pigeskole* og følger efter den kendte information. I den anden helsætning, dvs. (12b) ovenfor, er konfigurationen omvendt: årsagsbisætningen, der udtrykker ny information, står i initial position efterfulgt af matrixsætningen *så havde man ingen*, der udtrykker den aktive information. Men dette ændrer ikke, at en fællesmængdekonstruktion med en sætning som fællesmængde ikke har en funktion, der svarer til funktionen af fællesmængdekonstruktioner, hvori fællesmængden er et ikke-sætningsformet syntagma. Selv om begge de to typer fællesmængdekonstruktioner er defineret ud fra de samme syntaktiske træk, kan det ved inddragelse af analyse af flere forekomster vise sig, at der er tale om to forskellige konstruktionstyper.

3. Er fællesmængdekonstruktionen en konstruktion?

Jeg har i det foregående brugt termen **konstruktion** om de eksempler, jeg har præsenteret, og jeg opfatter en konstruktion som en grammatisk konfiguration karakteriseret af bestemte syntaktiske, semantiske og pragmatiske træk, dvs. som konstruktionsbegrebet defineres i bl.a. *Construction Grammar*; se fx Fillmore et al. (1988) og Goldberg (1995).

Der er i hvert fald tre argumenter for at betegne fællesmængdekonstruktionen som en konstruktion. For det første er den – som nævnt i afsnit 2 – syntaktisk karakteriseret ved, at to konsekutive enheder, dvs. sætninger, overlapper hinanden. De er fælles om et element, som har syntaktisk funktion i begge enheder. De to enheder er syntaktisk bundet uløseligt sammen gennem fællesmængden, således at den anden af de to enheder ikke er en acceptabel sætning uden fællesmængden. I (13) - (14) har jeg anført fællesmængdekonstruktionerne fra (1) - (2):

- (13) *det var på M* hedder det*
 **hedder det*
- (14) *de havde en messe har det vel været*
 **har det vel været*

Hvert af de to fragmenter *hedder det* og *har det vel været* kan være en egen **prosodisk** frase, men syntaktisk er de ufuldstændige og kan aldrig forekomme alene.

For det andet er der restriktioner på fællesmængdens syntaktiske funktion i den anden enhed. Fællesmængden kan være subjektsprædikativ som i (13) - (14) ovenfor, den kan være objekt som i eksempel (9) i afsnit 2.1.2, og endelig kan den være objektsprædikativ og styrelse i et præpositionsobjekt, som vist i de konstruerede eksempler i (15) - (16):

- (15) *det skete ude på Dyssen kalder de den*
- (16) *det skete ude på Dyssen kalder de den for*

Men fællesmængden kan **ikke** være subjekt i den anden sætning i en fællesmængdekonstruktion, de to konstruktioner i (17) - (18) er uacceptable:

(17) **det var på Venus er korrekt*

(18) **de stod i kabyssen er da et skibskøkken*

Den syntaktiske restriktion kunne afspejle restriktioner på fordelingen af information. I den første helsætning i både (17) og (18) introduceres der med hhv. *Venus* og *(i) kabyssen*, dvs. fællesmængden, en ny entitet i diskursen, og i den anden helsætning kan fællesmængden fortolkes som topik. Restriktionen skulle så være, at en størrelse ikke kan være både ny information og topik i samme konstruktion. En sådan restriktion for informationsfordelingen i dansk gælder dog ikke generelt.² I konstruktionen i (19) koder *en bjørn* en ny entitet i matrixsætningen, mens relativum, som er koreferentielt med *en bjørn*, er topik i relativsætningen:

(19) *uden for teltet stod der en udhungret bjørn der langede ud efter sheriffen*

Som fællesmængden i fællesmængdekonstruktionen er relativum fælles led for matrix- og relativsætning.

Det tredje og sidste argument for at kalde fællesmængdekonstruktionen en konstruktion er, at der kan opstilles et pragmatisk træk, der karakteriserer konstruktionen (det gælder dog ikke de konstruktioner, hvori fællesmængden er en sætning): Den anden enhed i konstruktionen udtrykker talers bekræftende eller kommenterende bemærkning til sig selv.

4. Fællesmængdekonstruktionen og danske sprogbrugeres evne til at overskue syntaktisk kompleksitet i talesprog

Fællesmængdekonstruktionen er en blanding af to forskellige konstruktioner – hvor sprogbrugeren udnytter de topologiske muligheder i det danske sprogsystem. Fællesmængdekonstruktionen er en kompleks konstruktion, og dermed støder dens eksistens mod en hypotese opstillet af andre talesprogsforskere som fx Miller & Weinert (1998), som

2. Dette har Elisabeth Engberg-Pedersen har gjort opmærksom på, og inddragelsen af informationsstrukturen i denne artikel er inspireret af diskussioner med hende og Mads Poulsen.

er blandt de få forskere, der har forsket i engelsk talesprogssyntaks. De mener ikke, at der findes komplekse konstruktioner i talesprog, og hævder blandt andet:³

“...much spontaneous language does not even have a syntactic structure in which phrases combine into clauses or clauses into integrated clause complexes. Rather, the structure consists of blocks of syntax with little or no syntactic linking” (op.cit. 28)

“The syntax of spoken language is in general fragmented and unintegrated... The sentence is not a useful analytical unit for informal spoken language” (op.cit. 22)

Den lave syntaktiske kompleksitet i talesprog tilskriver Miller & Weinert kognitive begrænsninger og støtter sig dermed til Chafes hypotese om sammenhængen mellem kognitive evner og sproglig kodning. Ifølge Chafe (1993, 1994) er vi mennesker kun i stand til at fokusere på en lille mængde information ad gangen. Chafe hævder, at dette reflekteres i de enheder, der verbaliserer en vis mængde information – som Chafe kalder *intonation units*. De fleste *intonation units* svarer til en *clause*, mange er endda mindre. Desuden hævder Chafe, at talere undgår syntaktisk kompleksitet, fordi »...the focus of consciousness...with its limited capacity and duration...cannot easily handle syntactic devices that commit too many of its resources to complex verbalizing” (1994: 143).

Fællesmængdekonstruktionen i dansk er et af flere argumenter mod, at Chafes hypotese gælder for dansk talesprog. Talerne i det korpus, der udgør det empiriske grundlag for min undersøgelse, **kan** overskue store og komplekse syntaktiske konstruktioner. Fællesmængdekonstruktionen er endda temmelig kompleks, fordi talerne sætter to forskellige syntaktiske konstruktioner sammen til én. Eftersom fællesmængdekonstruktionen udtales på én og samme intonationskontur, må talerne fra starten have kunnet overskue denne blanding af to syntaktiske konfigurationer.

3. Miller og Weinert bruger termerne *clause complex* og *sentence* i betydningen ‘kompleks konstruktion’.

Et af de øvrige argumenter mod Chafes hypotese er, at danske sprogbrugere i stor udstrækning anvender komplekse konstruktioner indeholdende underordnede sætninger som fx adverbialsætninger og relativsætninger. Sprogbrugerne i korpusset er altså både i stand til at overskue en relativt stor mængde information og til at kode denne information sprogligt i form af komplekse konstruktioner.

5. Er fællesmængdekonstruktionen et sprogbrugsfænomen?

Man kan så stille sig det spørgsmål, om fællesmængdekonstruktionen er et sprogbrugsfænomen og slet ikke tilhører det danske (tale)sprog(s)system, dvs. om konstruktionen tilhører *langue*.

Som det fremgår af Tabel 3 nedenfor, er konstruktionen ikke særligt frekvent, der er kun 3,6 fællesmængdekonstruktioner per 10.000 ord; frekvensen er endda kun 2,4 per 10.000 ord, hvis konstruktioner, hvori fællesmængden er en sætning, fraregnes. Men fem af de seks talere bruger konstruktionen – dvs. den ikke er et idiosynkratisk træk ved en enkelt talers tale. Derfor vil jeg hævde, at fællesmængdekonstruktionen tilhører et fælles sprogsystem.

Tabel 3. Fællesmængdekonstruktioner

	Fællesmængdeelement		I alt	Frekvens n/10.000 ord	Frekvens* n/10.000 ord
	Sætning	Syntagme			
Taler 1	5	2	7	0,9	0,3
Taler 2	0	0	0	0,0	0,0
Taler 3	1	3	4	0,5	0,4
Taler 4	1	4	5	0,7	0,5
Taler 5	2	3	5	0,7	0,4
Taler 6	0	6	6	0,8	0,8
I alt	9	18	27	3,6	2,4

* kun forekomster, hvori fællesmængden **ikke** er en sætning, indgår

For at underbygge min påstand om, at fællesmængdekonstruktionen faktisk tilhører det danske talesprogssystem, vil jeg inddrage nogle andre lavfrekvente konstruktioner. I korpusset er der i alt 21 konstruktioner, hvori modalverbet *kunne* indgår i en matrixsætning, der udtrykker epistemisk modalitet – som i (20):

- (20) *og det er spørgsmålet hvor mange af dem der har den rigtige alder for det kan jeg jo altså dårligt nok huske det kan også godt være at der er nogle af dem der er ældre*

Som det fremgår af Tabel 4, bruger én af talerne ikke konstruktionen. Den samlede frekvens er 2,8 konstruktioner per 10.000 ord.

Tabel 4. Komplekse konstruktioner – kunne indgå i matrixsætningen

	Antal	Frekvens n/10.000 ord
Taler 1	0	0
Taler 2	3	3,6
Taler 3	3	2,5
Taler 4	3	1,8
Taler 5	5	4,2
Taler 6	7	7,9
I alt	21	2,8

En konstruktion med en initial komplementsætning er et andet eksempel på en lavfrekvent konstruktionstype. I (21) er *om de har gået i klasse sammen* objekt for *ved*:

- (21) *men om de har gået i klasse sammen ved jeg ikke*

Frekvensen af konstruktioner med initiale komplementsætninger er 3,0 per 10.000 ord:

Tabel 5. Konstruktioner med initiale komplementsætninger

	Antal	Frekvens n/10.000 ord
Taler 1	2	1,1
Taler 2	3	3,6
Taler 3	3	2,5
Taler 4	8	4,7
Taler 5	2	1,7
Taler 6	5	5,6
I alt	23	3,0

Eksemplet i (22) viser den tredje og sidste lavfrekvente konstruktion, jeg har inddraget, nemlig en konstruktion med en følgebisætning:

(22) *og så han har dygtiggjort sig ved at han har taget et skydelederkursus så han også underviser i skydning nu ik'*

Det fremgår af Tabel 6, at konstruktioner med følgebisætninger er temmelig lavfrekvente – fire af talerne i korpus bruger kun en enkelt hver:

Tabel 6. Komplekse sætninger med en følgebisætning

	Antal	Frekvens n/10.000 ord
Taler 1	4	2,3
Taler 2	1	1,2
Taler 3	1	0,8
Taler 4	1	0,6
Taler 5	4	3,3
Taler 6	1	1,1
I alt	12	1,6

Som danske sprogbrugere ved vi, at der i skriftsproget findes komplekse konstruktioner, hvor

- kunne* modificerer et matrixverbum som i (20),
- en komplementsætning er foranstillet som i (21), og
- en følgebisætning som den i (22) indgår.

På trods af de lave frekvenser i mit talesprogskorpus vil man nok ikke hævde, at de tre konstruktionstyper blot er sprogbrugsfænomener og ikke tilhører talesprogssystemet.

I Tabel 7 er frekvenserne for de fire konstruktionstyper opført; som det fremgår, forekommer fællesmængdekonstruktionen ikke med en frekvens, der er væsentligt lavere end frekvenserne af de tre øvrige konstruktionstyper.

Tabel 7. Sammenligning af frekvenserne af fire lavfrekvente konstruktionstyper

Konstruktionstype	Antal	Frekvens n/10.000
Fællesmængdekonstruktion ⁴	18	2,4
<i>kunne</i> indgår i matrixsætningen	21	2,8
Med initial komplementsætning	23	3,0
Med følgebisætning	12	1,6

Det er selvfølgelig plausibelt, at fx konstruktioner med initiale komplementsætninger forekommer mere frekvent i en anden stil eller genre end i en uformel samtale. Og det er nok også forventeligt, at en konstruktion med en følgebisætning forekommer med lav frekvens, eftersom sprogbrugerne har andre valg til deres rådighed for at udtrykke følge, fx en helsætning indledt med den samordnende konjunktion *så*. Alligevel vil jeg hævde, at fællesmængdekonstruktionen tilhører det danske talesprogssystem. Den er blot ikke så konventionaliseret, som fx de tre andre konstruktionstyper er, og i modsætning til disse forekommer den næppe i skriftsproget; den tilhører periferien af det danske talesprogssystem, hvor andre komplekse konstruktioner som fx dem, der omfatter en tidsbisætning, tilhører kernen.

6. Konklusion

Fællesmængdekonstruktionen er en konstruktion, fordi de to enheder, der indgår i den, er uløseligt bundet til hinanden gennem den fælles konstituent, der har ledfunktion i begge enheder. Uden den fælles konstituent, dvs. fællesmængden, er den anden af de to konsekutive enheder uacceptabel – ud fra syntaktiske kriterier er den nemlig en ufuldstændig sætning. Fællesmængden kan ikke have syntaktisk funktion som subjekt i den anden af de to enheder, der etablerer fællesmængdekonstruktionen. Desuden udtrykker den anden af de to enheder, der etablerer konstruktionen, bl.a. talers korrigerende eller bekræftende kommentar til sit valg af sprogligt tegn eller valg af kodet informa-

4. Igen opereres alene med forekomster, hvori fællesmængden *ikke* er en sætning.

tion. Der kan således opstilles syntaktiske og pragmatiske træk, der karakteriserer de fællesmængdekonstruktioner, hvori fællesmængden er et ikke-sætningsformet syntagma. Tilbage står dog for det første at udforske årsagen til, at den fælles konstituent ikke kan være subjekt i den anden enhed i konstruktionen, og for det andet at udforske funktionen af fællesmængdekonstruktioner, hvori den fælles konstituent er en sætning.

Fællesmængdekonstruktionen er lavfrekvent, men er ikke et idiosynkratisk træk ved en enkelt talers sprog, desuden er frekvensen af den ikke nævneværdigt lavere end frekvenserne af visse andre komplekse konstruktioner i talesproget. Den tilhører som disse konstruktionstyper sprogsystemet og er ikke et sprogbrugsfænomen.

Eksistensen af fællesmængdekonstruktionen kan betragtes som evidens mod Chafes hypotese om, at kognitive begrænsninger for, hvor stor en mængde information en taler kan fokusere på, bevirker, at talere undgår syntaktisk kompleksitet i talesproget; fællesmængdekonstruktionen er en endda overordentlig kompleks konstruktion, fordi sprogbrugerne kombinerer to forskellige syntaktiske konfigurationer til én.

Henvisninger

- Chafe, W.L. (1992a). Intonation units and prominences in English natural discourses. *Proceedings of the IRCS Workshop on Prosody in Natural Speech. August 5-12, 1992*. IRCS Report 92-37. Pennsylvania: University of Pennsylvania, Institute for Research in Cognitive Science. 41-52.
- Chafe, W.L. (1992b). Information flow in speaking and writing. P. Downing et al. (eds.). *The Linguistics of Literacy*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 17-29.
- Chafe, W.L. (1993). Prosodic and Functional Units of Language. J.A. Edwards & M.D. Lampert (eds.). *Talking Data: Transcription and Coding in Discourse Research*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum. 33-43.
- Chafe, W.L. (1994). *Discourse, Consciousness, and Time*. Chicago: University of Chicago Press.
- Chafe, W.L. (2001). Handout til foredraget »Thoughts and Sounds«, Linguistics Institute 2001, UC, Santa Barbara.

- Fillmore, C. J., P. Kay og M.C. O'Connor (1988). Regularity and idiomacity in grammatical constructions: The case of *Let alone*. *Language* 64, 3. 501-538.
- Goldberg, A. E. (1995). *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Grønnum, N. (1992). *The Groundworks of Danish Intonation. An Introduction*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- Grønnum, N. (1995). Superposition and subordination in intonation – a non-linear approach. *Proceedings of the XIIIth International Congress of Phonetic Sciences, Stockholm 1995*. Vol. II. Stockholm: Royal Institute of Technology and Stockholm University. 124-131.
(www.cphling.dk/pers/ng/publ_00.html).
- Hansen, E. & L. Heltoft (1999a). *Grammatik over det Danske Sprog. Kapitel 15*. Foreløbig udgave. Københavns Universitet: Institut for Nordisk Filologi.
- Hansen, E. & L. Heltoft (1999b). *Grammatik over det Danske Sprog. Kapitel 17*. Foreløbig udgave. Københavns Universitet: Institut for Nordisk Filologi.
- Hansen, E. & L. Heltoft (2000a). *Grammatik over det Danske Sprog. Kapitel 9*. Foreløbig udgave. Københavns Universitet: Institut for Nordisk Filologi.
- Hansen, E. & L. Heltoft (2000b). *Grammatik over det Danske Sprog. Kapitel 14*. Foreløbig udgave. Københavns Universitet: Institut for Nordisk Filologi.
- Jensen, A. (2003). *Clause Linkage in Spoken Danish*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
- Miller, J. & R. Weinert (1998). *Spontaneous Spoken Language. Syntax and Discourse*. Oxford: Clarendon Press.

